

ת"א 71274-01-17
בפני כב' השופט גלעד הס

בבית משפט השלום
בהרצליה

המבקשת: **האגודה לזכויות האזרח בישראל**
ע"י ב"כ עוה"ד דן יקיר ו/או אבנר פינצ'וק ו/אח'
מהאגודה לזכויות האזרח בישראל
רחוב נחלת בנימין 75, תל-אביב 65154
טל': 03-7050734 ; פקס: 03-5608165

בעניין שבין:

התובעים: **1. לשכת עורכי הדין בישראל**
2. עו"ד אפי נוה
ע"י ב"כ קסוטו נוף, עורכי דין
מרח' דובנוב 10, תל-אביב
טלפון: 03-7525222, פקס: 03-7527555

- נ ג ד -

הנתבעת: **שרון שפור**
ע"י ב"כ עו"ד יהונתן קלינגר
מרחוב ביל"ו 6, תל אביב
טלפון: 052-3436436, פקס: 077-4701695

**תגובת האגודה לזכויות האזרח לתשובת התובעים -
בקשת האגודה להצטרף לדיון במעמד ידידת בית המשפט**

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 5.8.2018 מוגשת תגובת האגודה לתשובה של התובעים.
התובעים מבססים את התנגדותם לצירוף האגודה על עובדות ונסיבות שאינן קיימות, על הבנה לקויה של
הטקסטים הרלבנטיים, ועל דה-קרידיטיזציה חסרת בסיס (הגם שלא בלתי צפויה) של האגודה,
מומחיותה וטוהר כוונותיה. להלן נתייחס לעיקר הטענות תוך מאמץ להחזיר את הדיון לפסים שהולמים
את האתיקה (ולא רק את זו "המקצועית") ואת כבודם של בית המשפט והצדדים.

א. המומחיות והניסיון של האגודה

"המומחיות" של האגודה, אותה היא מבקשת להציג ולקדם בהליך דנא, **הינה עמדה משפטית** קיצונית... (דעה אישית של האגודה) (התובעים, פ"ד 17.2-44). האגודה... (כך לטענתה) צברה ניסיון ומומחיות בתחום זה, בין היתר, **בשל** הדוח שפרסמה... מדובר ב"תחקיר" המציג עמדה ותפיסת עולם אישית קיצונית (פ"ד 8-10) בית המשפט... הוא יודע לקרוא את התחקיר ולבחון **האם הוא משקף את הדין הקיים** (והוא לא) (פ"ד 38). **מהימנות** ה"תחקיר" **נמוכה**... כפי שהראנו... לאגודה תפיסת עולם משלה... אך זו עומדת בניגוד גמור לפסיקה (פ"ד 83)."

כל ההדגשות בציטוטים לעיל ולהלן אינם במקור.

המרכאות והמרכאות הכפולות והמכפולות בתוך הטקסט (ויש הרבה) הן של התובעים

1. הניסיון והמומחיות של האגודה אינן "עמדה משפטית". הם תוצר של טיפול בפניות של אזרחים וקבוצות שנפגעו מתביעות השתקה, ושל מעקב ולימוד של פרסומים משפטיים ותקשורתיים בארץ ובעולם (ר' פ"ד 12 **לבקשה**). המעקב אחר תביעות ההשתקה הוליד, בין היתר, את דו"ח "משתיק קול", **אך הוא נמשך** גם לאחריו כחלק משגרת עבודתה של האגודה, ומטבע הדברים גם ממשיך להעשיר את הידע והניסיון שהאגודה מציעה לבית המשפט הנכבד.
2. ניסיון ומומחיות אינם "עמדה משפטית" הגם שבהחלט הם עשויים להוביל, ובפועל אף מובילים, לגיבוש עמדות ערכיות ומשפטיות. "משתיק קול" מתאר תופעה חברתית (הראשונים שטבעו את המונח היו בכלל סוציולוגים) על סמך פסיפס של מקרים ושל מקורות משפטיים ולבר-משפטיים. הוא גם מתאר ניסיונות שנעשו במקומות אחרים כדי להתמודד עם התופעה, ומציע קשת של פתרונות אפשריים או מומלצים. אף לא אחד מהפתרונות המוצעים דומה ל"עמדה" שהתובעים מייחסים לדו"ח או לאגודה.
3. הדו"ח "אינו משקף את הדין הקיים"? והרי חלקו הגדול מוקדש לתיאור הדין הקיים והשלכותיו בחיי המעשה. גם רבים מהפתרונות שהוא מציע מצויים כבר היום ב"ארגז הכלים" שמציע **הדין המצוי** (ר' למשל ההתייחסות ל"דוקטרינה" של תביעות השתקה בפ"ד 17-19 להלן), ולצידם, אכן, גם הצעות לדין רצוי. מה רבותא בכך? האין זו הדרך שבה מתנהל דיון בעולם המשפט?
4. מכל מקום, אין לחדש תרומתו העיקרית של "ידיד" אינה ממוקמת בעמדותיו, אלא במסד העובדתי שעליו הן נשענות, דרך הנמקתן והדיון שהן מעוררות. וגם ב"משתיק קול" איבחנו בין השאלה "כיצד מזהים תביעה משתיקה" לבין השאלה איזו הגנה ראוי לתת לנתבע, אם בכלל (**משתיק קול**, עמ' 30).
5. דווקא הצגתן של העמדות מאפשרת לקורא לבחון באופן ביקורתי את תמונת המציאות שמציג הדו"ח, את מסקנותיו ואת ההמלצות שבאחריתו. "ידיד בית המשפט" מגיש עמדה לא מחייבת, וביהמ"ש הוא שמחליט בסופו של יום במחלוקת' (דע"א (י-י) 25880-01-16 **ליברמן נ' המרכז הרפורמי לדת ומדינה** (9.2.2016)).
6. מעבר לזאת, בכל הנוגע למהימנות הדו"ח (או ה"תחקיר" בלשון התובעים, אז שיהיה "תחקיר") יוכל בית המשפט הנכבד להתרשם מאופן הצגת הדברים, מהאסמכתאות ומהקישוריות ולשפוט לפי מראה עיניו, באשר אין הנחתום... וגו'.

ב. תמיכה בביטוי או בחופש הביטוי

”בהליך זה מבקשת האגודה להמשיך עם **הקו הקיצוני** ... באופן בו היא רואה את עיקרון חופש הביטוי... **כי לעיקרון זה אין כל גבול** (התובעים, פס' 14). דוגמה לכך ניתן למצוא בעניין עו"ד ברק כהן ובתמיכה ”העיוורת” של האגודה בו... ברי כי לגישה (אשר אין לנו אלא לכנותה כרדיקלית ומסוכנת), מותר להטריד קטינים וקטינות בשל מחאה פוליטית (פס' 15).“

7. בדומה לפרקטיקה שפשתה במקומותינו – לתייג כל מי שחולק עליך כ”קיצוני” – גם אצל התובעים ניכרת נטייה לשימוש קיצוני במונח ”קיצוני” (מצאנו 17 פעמים, אבל מי סופר). אלא שבדומה לעמדות ”קיצוניות” אחרות, שהתובעים מייחסים לאגודה – הטענה פשוט אינה נכונה. האגודה אינה גורסת, ומעולם לא גרסה, שחופש הביטוי הוא חסר גבולות. ואגב, גם ב”משתיק קול” התייחסנו להשלכות השליליות שיש לריבוי תביעות הדיבה גם על השם הטוב (משתיק קול, עמ' 104).

8. ובאשר ל”תמיכה העיוורת” בעו”ד ברק כהן (התובעים, בפס' 15) – עניינו של עו”ד כהן שורבב לכאן למרות שאינו עומד בפני בית המשפט הנכבד, וממילא אין זה נכון שנתעמק בו. אך כיוון שכבר שורבב – בלא כלום אי אפשר: אכן, כפי שעולה מהדיווח באתר האינטרנט של האגודה (נספח 1 לתגובת התובעים), האגודה ביקשה להצטרף לדיון שקיים בית הדין המשמעתי בעניינו של עו”ד כהן והביעה הסתייגות מהזריזות, שגילתה הלשכה בהגשת הקובלנה נגדו ומעצם ההחלטה להתלות את רישיונו. **הא ותו לא.**

9. מבלי שיהיה בדברים משום נקיטת עמדה בעניינו של עו”ד כהן – דומה שנשתכחה מלב התובעים האבחנה בין תמיכה בחופש הביטוי לבין תמיכה בביטוי כזה או אחר, וההלכה בדבר ביטויים ”הצורבים את הלב” ואת ”ליבה של הדמוקרטיה” (בג”ץ 14/86 לאור נ' המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ”ד מא(1) 421 (1987)). באותו אופן, אין לייחס לכב' השופט גונטובניק, למשל, ”תמיכה עיוורת” רק בשל כך שכתב האישום שהוגש נגד עו”ד ברק כהן מעורר, לדעתו, ”את השאלה – בכל כובד משקלה – של **לגיטימיות הנקיטה בצעדים פליליים** נגד מי שנטען כלפיהם כי חצו את הקווים האדומים הסבים סביב מחאה חברתית” (עמ”ת (ת”א) 54472-02-17 עו”ד ברק כהן נ' מ”י (5.4.2017)).

ג. תביעת דיבה של גוף שלטוני – תביעה של נושא המשרה שעומד בראשו

”האגודה בדעה שנושאי משרה ציבורית **לא יוכלו להגיש, באופן גורף, תביעות לשון הרע**. לעמדת האגודה, **שם הטוב וכבודם ניתן להפקר**” (התובעים, בפס' 11, 44, 47 ו-87). עמדתה של האגודה הינה שנושאי משרה ציבוריים (לדוגמא ראשי רשויות מקומיות שהוזכרו בחלק זה ב”תחקיר”) וגופים שלטוניים לא יוכלו לתבוע לשון הרע... (ראה עמ' 85-80 ועמ' 98-99 לתחקיר). (פס' 45). האגודה אף **טענה כי בית המשפט העליון שגה** לעמדתה בפסק דין בעניין לוח שלוש הנ”ל והיה עליו לפסוק בהתאם לעמדתה האישית של האגודה (פס' 11).“

10. גם כאן – פשוט לא נכון! לא ברור כיצד דלו התובעים ”עמדה” זו מהטקסט שאליו הם מפנים. באותו מקום, עמדנו על ה”פופולריות” של תביעות השתקה בפוליטיקה המוניציפלית, והראנו – תוך הפנייה לפסיקה ולאסמכתאות – כיצד ראשי רשויות מקומיות גוררים לא פעם את העירייה לשמש ככלי משחק במסע הוונדטה האישי שלהם.

11. על רקע זה הצרנו על ההחמצה, שהייתה **לדעתנו** בפסיקת בית המשפט העליון (רע"א 546/09 [לוח שלוש פלוס נ' עיריית רחובות](#) (19.5.2009)), ונתלינו באילנות גבוהים (גנאים, קרמניצר ושנור) באמרנו ש"ראוי לשלול את זכות התביעה **מגופים שלטוניים**", ולמצער, "להציב משוכות גבוהות בפני תביעות משתיקות, שמוגשות על ידי הרשות אבל למעשה הן תגובה לביקורת שנמתחה על בכירה" ([משתיק קול](#), עמ' 98).
12. היכן מצאו התובעים בדברים הללו המלצה לשלול את זכות התביעה מאיש הציבור? כיצד נעלם מעיניהם ההבדל החשוב בין עילת תביעה, שעשויה לעמוד **לאיש הציבור** שנפגע, לבין תביעה של **הגוף הציבורי שבראשו הוא עומד**? תמיהה זו רק מתחזקת לנוכח השיקולים, שהובילו להצטרפות הלשכה לתביעה דכאן – שיקולים, שכזכור נותרו עלומים (ר' פס' 72 [לבקשה](#)).

ד. מאפייניה של תביעת השתקה

"אין מדובר בענייננו ב"תביעת השתקה"... אחד המאפיינים המרכזיים הוא קיומו של "**אפקט מצנן**", קרי הרתעת המפרסם... ואולם בענייננו... הנתבעת רק הגבירה את קצב פרסומיה בעקבות הגשת התביעה ואף החריפה את הטון" (התובעים, פס' 62-1). למען הסר ספק נבהיר, כי **מטרת התביעה היא לא להרתיע** את הנתבעת (פס' 63). באשר **לפערי הכוחות**... לנתבעת קשרים עם אמצעי התקשורת המרכזיים... **שליטה** ונגישות לאמצעי המדיה. (פס' 60)."

13. בהקשר זה כבר הסברנו: "**אפקט המצנן**" נבחן לאור **התוצאה האפשרית והמסתברת של התביעה או האיום** ולא על האפקט שלהם בפועל על הנתבע הקונקרטי, שכן לעתים מוגשת תביעה דווקא משום שהמפרסם סירב לפעול בהתאם לדרישות התובע ולאיומיו. תביעת השתקה **מרתיעה אחרים** "שלא 'להתעסק' בעתיד עם התובע או עם גורמים חזקים אחרים כמותו".
14. בדומה לזה, גם אין חשיבות יתרה **לכוונה של התובע**: "הסכנה הגלומה בתביעות משתיקות היא פגיעתן בנכונות של הציבור להשתתף בשיג ושיח הציבורי, ואותה אנו רוצים למנוע. פגיעה זו מתרחשת בין אם מניעי התובע היו זדוניים ובין אם היו טהורים". בשדה העיתונות - תביעות ההשתקה בפרשת "שיטת השקשוקה" או תחקיר "ישראיר" לא השתיקו את מיקי רוזנטל או את אילנה דיין, אבל כפי שעלה מהעדויות ב"משתיק קול" - האפקט המצנן של התביעות הללו ודומות להן פעל ופועל על אחרים ומשאיר אותנו עם "עיתונות שעושה נעים בגב" (ר' פס' 15, 24-35-34 [לבקשה](#); [משתיק קול](#), עמ' 32-31, 40, 43-45, 88).
15. **באשר לפערי הכוחות**. אפילו הייתה ביד הנתבעת "השליטה" בתקשורת, במועצת העיתונות ובאגודת העיתונאים גם יחד, לא היה בכך כדי להשוות את כוחה ומשאביה לעוצמתם של התובעים. לשכת עורכי הדין מרכזת בידיה כוח, ממון וכושר השפעה ניכרים, שבאים לידי ביטוי במגוון של מוקדי קבלת החלטות במדינה. התובעים אינם מסתירים זאת, אם לנקוט בלשון המעטה, ואפילו בהמ"ש העליון התייחס לפוטנציאל ההשפעה שעלולה להיות לכך, למשל, על "**הצופה באותה תכנית 'עובדה'**" (בג"ץ 10145/17 [עו"ד שידלר נ' שרת המשפטים והוועדה לבחירת שופטים](#) (23.1.2018)).
16. והעיקר, סימני ההיכר של תביעות השתקה אינם מופיעים בהכרח בכולן, ומשקלם משתנה ממקרה למשנהו. יש להבחין בין ההחלטה אם להתייחס לתביעה כאל תביעה משתיקה ובין ההחלטה איזו הגנה ראוי לתת לנתבע, כלומר, אם ראוי להפעיל את אחד או יותר ממנגנוני ההגנה המשפטיים. "השימוש בכלים אלה נתון בסופו של דבר לבתי המשפט, שיבחנו כל מקרה על פי נסיבותיו על מנת להתמודד עם תופעת התביעות המשתיקות מבלי להפקיר את הזכות לשם טוב" ([משתיק קול](#), עמ' 24, 103-104).

ה. פיתוח "דוקטרינה" משפטית ותגובה שיפוטית לתופעות שהזמן גרמן

"האגודה מבקשת לקדם בהליך דנא את המושג "תביעות השתקה" ולהחילו בדין הישראלי במובן זה שיחולו עליו **אמות מידה משפטיות שונות**, הדרושות לגישתה, להגנה על חופש הביטוי (פס' 46). "זוהי המומחיות" שצברה האגודה והיא מנסה לקדם... **ערכאות גבוהות**... דחו באופן ברור וחד משמעי את דעתה האישית של האגודה לגבי "תביעות השתקה"... במה תואיל בדיוק צירופה של האגודה, המבקשת לקדם עמדה משפטית אישית שבית המשפט הנכבד אינו רשאי להסתמך עליה. (פס' 47). [ב] עניין סרנה... השופט עמית ציין... כי הסוגיה של תביעות השתקה עשויה להיות ראויה לדיון עקרוני, ואולם "המקרה דנא אינו המקרה המתאים לפיתוח דוקטרינת SLAPP תוצרת הארץ"... הוא קבע שבעתיד יהיה מקום לדון ב"פיתוח" דוקטרינה זו (פס' 56)."

17. בפסיקה דווקא יש הכרה הולכת וגוברת בפגיעתן תביעות ההשתקה, ו"פיתוח דוקטרינה", ולמצער תגובה שיפוטית לתופעות שהזמן גרמן. בית המשפט העליון, למשל, קבע "כהנחיה נורמטיבית לעתיד, כי בתי המשפט יתנו דעתם לנושא ההוצאות בתביעות כגון דא" (ע"א 2266/14 יל"ן נ' אס תרצו (15.7.2015)), וש"חשוב שבית המשפט ייתן את דעתו... לשאלה האם תביעת לשון הרע שבפניו היא... גם אמצעי להרתעה ולהפחדה מצדו של מי שיש לו נגישות עדיפה למשאבי משפט" (ע"א 7426/14 פלונית נ' עו"ד דניאל (14.3.2016)); השופטת ברק-ארז שאמנם הייתה בדעת מיעוט לעניין התוצאה, אך לא לעניין אמירת אגב זו).
18. כפי שנפסק, "הדוקטרינה של 'תביעת השתקה' במובנה האמריקאי טרם אומצה באופן מלא במשפט הישראלי. יחד עם זאת... גם מכוח הפסיקה הקיימת... רשאי בית המשפט להביא בחשבון עניין זה במסגרת מערכת האיזונים הכוללת, הן כמשקל נוסף לעבר הטיית הכף לדחיית התביעה, והן כשיקול משמעותי בפסיקת ההוצאות" (ת"א (שלום, ק"ג) 62455-12-13 יניב ט.א. נ' יחזקאל (25.8.2015); ר' עוד: ת"ק (שלום, ק"ג) 11803-11-16 דהרי נ' לוי (11.1.2017) – אושר ב-רע"א 2816/17 דהרי נ' לוי (10.5.2017); תא"מ (שלום, ת"א) 36707-05-16 השטיח המעופף בע"מ נ' שאיר (1.4.2017); ת"א (שלום, ת"א) 61925-10-15 אפלברג נ' שירי (7.1.2018)).
19. בית הדין לעבודה שעה לאזהרתו של בית המשפט המחוזי בעניין תביעת ההשתקה של ענבל אור נגד עובדיה (ר' פס' 55 לבקשה), ודחה את התביעה אגב פסיקת הוצאות בסך של 250,000 ₪ (ס"ע (עבודה, ת"א) 5060-02-11 טבקמן נ' אור סיטי נדל"ן בע"מ (15.11.2015)). בדומה לזה, המודעות לתופעת תביעות ההשתקה נשקלת לעיתים בשלילת הוצאות מתובע, שזכה רק במקצת מתביעתו (ת"א (שלום, י-ם) 35585-07-13 מילוא נ' קהת (24.11.2015); ת"א (שלום, ת"א) 31694-09-16 גיע ניהול ומסעדות בע"מ נ' אלבו קונקי (5.2.2018)), או אפילו במחיקת תביעת ההשתקה על הסף (ת"א (שלום, פ"ת) 12217-12-16 בוגבו בע"מ נ' שמש (8.5.2018)).

ו. המדיניות השיפוטית בצירוף ידיד בית משפט

”בספרו... עמד המלומד שי פרבר על הסלידה של בהמ”ש העליון בארה”ב מארגונים לא ממשלתיים המבקשים לקדם את תפיסת עולמם בבתי המשפט באמצעות בקשות להצטרף כ”ידיד” בית המשפט. זוהי ... גם תפיסת המשפט העליון בישראל... [ש] הכריע על דרך השלילה: הוא אינו מעוניין ב”ידיד” המודרני, הפוליטי והאינטרסנטי הדומה ל”ידיד” האמריקני של היום. (התובעים, פס’ 41).“

20. הדרך הבעייתיות שבה מתארים התובעים את עמדות האגודה (ב”משתיק קול” ובכלל), ניכרת גם באופן שבו הם מבינים את ספרו של ד”ר פרבר ומצטטים ממנו, ועל רקע זה קשה שלא להיזכר בדברים שאמרנו על האופן שבו הם קוראים ומפרשים את הטקסטים שבמוקד התביעה דכאן (פס’ 75 לבקשה).

21. אכן, פרק קטן שאליו מפנים התובעים שוב ושוב, עניינו ”הביקורת על מוסד הידיד”. אבל גם בפרק זה התקשינו למצוא את מה שמצאו בו התובעים. אכן, פרבר מזכיר ביקורת של בית המשפט האמריקאי, בעיקר השופטים סקאליה ופוזנר (פרבר, עמ’ 46 ו-48), שלא זכתה לתמיכה נרחבת (שם, ה”ש 64 בעמ’ 49). ואפילו לגבי ביקורת זו – הבחירה לתאר אותה כ”סלידה” היא כולה של התובעים. ”סולד” או לא, לפי פרבר ”בשלושת העשורים האחרונים, נקט בית המשפט העליון האמריקני גישה ליברלית... ואפשר הצטרפות של ידידים כמעט באופן אוטומטי” (פרבר עמ’ 96; ה”ש 34 עמ’ 43).

22. ומה באשר לבית המשפט העליון הישראלי? מבלי שנתעמק בטענת התובעים, שלפיה אין הוא ”מעוניין בידיד... הפוליטי והאינטרסנטי”, ניתן לקבוע בביטחה שהאגודה וארגונים לא-ממשלתיים דומים לה אינם נחשבים ככאלה, ושבתי המשפט נוטים בדרך כלל להיעתר לבקשתם להצטרף כ”ידיד”. בתי המשפט נענים אפילו לגופים, שמייצגים במוצהר אינטרסים סקטוריאליים, כלכליים ופוליטיים. לאחר שפרבר מונה רשימה נכבדה של ארגונים לא-ממשלתיים שצורפו כ”ידיד”, הוא ממשיך ואומר:

”נוסף על קבוצות לא ממשלתיות שונות אלה, גם ארגונים בעלי עוצמה כלכלית, חברתית או פוליטית החלו לעשות שימוש בידיד כמנוף לקידום מטרותיהם. ’שיאנית’ מגישה בקשות ההצטרפות לבית משפט היא לשכת עורכי הדין. בדומה, ניתן למצוא ארגונים עתירי כוח אשר עושים שימוש ב”ידיד” ככלי להשפיע על החלטות אשר משפיעות עליהן...” (פרבר, 89-90).

23. ”ככלל, רוב הבקשות להצטרף ה”ידיד” מתקבלות על ידי בתי המשפט בהחלטה חיובית פורמלית או בהחלטה חיובית לא פורמלית אשר באה לידי ביטוי בכך שחוות דעתו של הידיד מאוזכרת או מוצאת את ביטויה בפסק הדין” (פרבר, 91 ו-96). כך גם מסביר כב’ השופט רובינשטיין בהקדמה לסיפרו של פרבר (עמ’ 14), ומסביר: ”תפקידו של בית המשפט כמוסד חברתי חשוב... בא לכלל ביטוי גם במתן האפשרות ל”ידיד” להשמיע את קולו.” ואכן, ברובם המכריע של המקרים שמגיעים לבית המשפט העליון, הבקשה מועברת להחלטת ההרכב שדן בתיק, המבקשת מתייצבת לדיון ודברה נשמע (ר’ למשל: ”הבקשה, התשובות לה והחלטתי זו יובאו בפני ההרכב אשר ידון בערעור, בעת הדיון בו כנהוג בבית משפט זה” (ע”א 8717/17 מדינת ישראל נ’ עזבון איסמעיל ((22.8.2018)).

24. אין בדברים כדי לרמז, שעל בית המשפט הנכבד להכריע לפי ”אחרי רבים להטות”, אלא רק להדגיש שלענייננו אין כל רלבנטיות לטענות בדבר ”ידידים” שבית המשפט ”סולד” מהם או ”אינו מעוניין” בהם.

ז. ידיד "לוביסט" או ידיד "אובייקטיבי"

"האם בית המשפט ייתן ידו לניסיונם של הנתבעת והאגודה להפוך את בית המשפט לזירה לקידום השקפת עולם... את תפיסת עולמו האישית... (תגובת התובעים, פס' 39). בית המשפט אינו זקוק ל"ידיד הלוביסט" המביע תמיכה בצד מסוים בהליך בשל הזדהות עם השקפת עולמו (פס' 29). גם האגודה לא תחלוק על הקביעה כי היא נמנית על ה"ידיד הלוביסט", זה שיש לו אינטרס ברור (לא בהכרח אישי) בתוצאות ההליך (פס' 89; ר' גם 87 ו-92). האגודה אינה גורם אובייקטיבי, והדבר מקבל ביטוי, בין היתר, בעובדה כי היא מבקשת לצאת כנגד קביעות בית המשפט העליון... שכן לגישתה, עמדתה מוצדקת יותר מקביעות בית המשפט העליון. (פס' 92). חוסר האובייקטיביות של האגודה והעובדה כי אינה ניטרלית פועלת לחובתה (פס' 93)."

25. פרבר אכן מאבחן בין "ידיד קלאסי" לבין "ידיד לוביסט" אך גם מזכיר את המבקרים שמסתייגים מאבחנה זו ושטוענים ש"ידידות" וסיגור דרו תמיד בכפיפה אחת (ה"ש 42 בעמ' 45). ההתנגדות לידיד "לוביסט" שהוא מזכיר נעוצה בניסיונות לפוליטיזציה של בית המשפט מצד קבוצות אינטרס חזקות, במטרה לקדם את האינטרסים הצרים שלהם באמצעות הצטרפות כידיד.

26. בענייננו, האגודה אינה מקדמת אינטרסים אישיים או כלכליים שלה או של חברותיה ועובדותיה אלא רק הגנה על ערכי יסוד של שיטת המשפט שלנו. בית המשפט העליון מכיר בתרומתם של ארגונים דוגמת האגודה כ"ידיד בית משפט", כפי שעולה, למשל, מההחלטה לקבל ערעור של "אדם טבע ודין" על אי צירופה לדיון בבית משפט המחוזי (ע"א 7842/16 אדם טבע ודין נ' צדוק פירסק (27.9.2017)).

27. למעשה, מערש לידתו במשפט הישראלי נקלט מוסד של "ידיד" ש"שאינו דווקא נייטרלי ואובייקטיבי, אלא שהוא מייצג - מתוקף תפקידו או עיסוקו - אינטרס או מומחיות שמן הראוי שישמעו בפני בית המשפט בסכסוך ספציפי" (מ"ח 7929/96 כחלי נ' מדינת ישראל, פ"ד נג' (1), 529, 553 (16.2.1999)).

28. ידיד "אובייקטיבי", כך נפסק, הוא זה ש"אינו נגוע בעניין אישי בהליך זה ולא צפוי לו רווח כלכלי מתוצאותיו... אין מדובר במקרה בו אדם או חברה פרטית בעלי אינטרסים צרים מבקשים להשתחל אל אולם בית המשפט. וגם במקרה כזה, אין משמעות הדבר שתדחה בקשתם, אולם היא תיבחן בקפידה יתרה." (תנ"ג (מחוזי, ת"א) 28887-07-12 פרץ זקן חמו נ' בזק בע"מ (2.5.2013)). בעניין אחר נפסק, ש"אין בעובדה שאגודת אדם טבע ודין הגישה התנגדות לתוכנית (שאושרה ע"י המשיבה – א"פ) והיא אינה מייצגת עמדה נייטרלית, כדי למנוע את צירופה להליך... יש בניסיונה ומומחיותה כדי לתרום ליעילות ההליך ולאינטרס הציבורי מבלי לפגוע במשיבים" (ענת"ס (ת"א) 2498-09 קטל נ' ועדה מחוזית לת"ב ת"א (20.1.2010)).

אנו איננו רואים כל שוני בין המקרה דן לבין מקרה היפותטי בו במסגרת תביעה אזרחית בין בנק לבין לקוח, איגוד הבנקים... מבקש להצטרף כ"ידיד" בית המשפט בניסיון לתמוך בעמדת הבנק" (פס' 40).

29. אין מדובר במקרה היפותטי. איגוד הבנקים צורף (ללא החלטה פורמאלית) לדיון בסכסוך בין בנק לבין כונס נכסים (ע"א 4303/15 בנק לאומי לישראל בע"מ נ' עו"ד רמי קוגן (21.9.2015)); זוהי רק דוגמא אחת לצירוף של גוף שמייצג את הגילדה לדיון בעניינו של אחד מחבריו: איגוד המוסכים צורף כ"ידיד" לדיון בתביעת מוסך נגד סוכנות ביטוח (ת"א (שלום, י-ם) 5090-06 נירגד בע"מ נ' חייקה (17.6.2012)); ארגון העיתונאים צורף לדיון בתביעת עיתונאי נגד מעסיקתו (ס"ע (עבודה, ת"א) 47499-11-17 הופשטיין נ' גלי צה"ל (3.6.2018));

לשכת יועצי המס התייצבה בניסיון לאפשר ליועצי המס לייצג לקוחות בוועדות המוסד לביטוח לאומי (בג"ץ 2210/12 [קופרשטיין נ' המוסד לביטוח לאומי](#) (3.12.2012)) וגם **לשכת עורכי הדין** התייצבה באותו תיק ([החלטה](#) מיום 3.2.2013; ר' באתר הלשכה: "[הישג נוסף במאבק נגד הסגת גבול המקצוע](#)" (2.5.2013)).

30. יובהר, כי אין בדברים דלעיל משום טענה כאילו "שיאנית המגישות" (פרבר, 96) מבקשת לשמש כ"ידיד" אך ורק כדי להגן על אינטרסים אישיים או גילדאיים של עורכי הדין. כפי שכותבת פרופ' נטע זיו: "אף שהכוח המניע המרכזי בנושא ייחוד המקצוע הוא הגנה על עניינם של עורכי דין, **נלווה לו גם חשש אמיתי מפני פגיעה בלקוחות ורצון כן להבטיח שירות נאות**" (נטע זיו "מי הזיז את הגלימה שלי? על הסגת גבול מקצוע עריכת הדין" [מחקרי משפט כד](#) 439, 453 (2008)). הלשכה גם התייצבה לצד האגודה כ"ידיד" (עדיין ללא החלטה פורמאלית) בעתירה בעניין ייצוג בוועדת החלטה של משרד הרווחה (בג"ץ 4044/16 [האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' משרד הרווחה](#) (30.1.2017)).

31. **דוגמאות נוספות לצירוף הלשכה כ"ידיד"**: התייצבות הלשכה לצד עו"ד **בתביעת שכר טרחה** ע"א (ת"א) 19066-03-17 [עו"ד פלס נ' שריג](#) (28.6.18); התנגדות להטלת **הוצאות אישיות** על עורך דין (בג"ץ 602/18 [ד"ר ברק נ' בה"ד לעבודה](#) (13.5.2018)); ועדת **האתיקה הארצית** צורפה כ"ידיד" לדיון בשאלת סמכותה של **וועדת האתיקה המחוזית** לבצע חקירה סמויה נגד עורך דין (בר"ש 1190/18 [ועדת האתיקה המחוזית של לשכת עורכי הדין נ' עו"ד ידיד](#) (30.5.2018)). הלשכה צורפה לדיון בדחיית תובענה ייצוגית לאחר שבית המשפט קמא קבע, ש"לא הוגשה למטרה שלשמה נועד ההליך אלא על מנת להעשיר את [ה] עו"ד" (ע"א 8037/06 [ברזילי נ' פרינר הדס 1987 בע"מ](#) (4.9.2014)); **התנגדות לתביעת לשון הרע** בגין דברים שאמר עורך דין במהלך בוררות (ע"א (ת"א) 1682/06 [עו"ד רסקין נ' לב](#) (17.9.2008)); דיון בשלילת **זכות הייצוג** בהליכי משמעת של ההתאחדות לספורט (ה"פ 9 (ת"א) 1667-09 [מועדון להתעמלות חולון נ' איגוד ההתעמלות בע"מ](#) (9.2.2012)).

32. כמו שנאמר במקרה אחר, נראה שגם בענייננו ה"התנגדות ... לבקשה נובעת למעשה מן העמדה שהובעה לגוף הדברים. לו הייתה המבקשת מביעה עמדה הפוכה, יש להניח כי הייתה מתקבלת בברכה" (סע"ש (עבודה, ת"א) 57895-01-16 [מילשטיין נ' התעשייה האווירית בע"מ](#) (28.5.2018)).

ח. הליך אזרחי בערכאה דיונית

"עסקינן בתביעה אזרחית בערכאה דיונית (התובעים, פס' 39). עמדתו של פרבר ... למעט במקרים חריגים ... להגביל הצטרפות "ידידים" לערכאות גבוהות יחסית ... הסוגיות המרכזיות שבהן יבקשו "ידידים" להגיש את טיעוניהם ידונו ממילא בערכאות גבוהות ולכן אין מקום לצירופם בהליכים של ערכאות נמוכות (פס' 81). לא מדובר בהליך תקדימי המעלה **סוגיה משפטית ציבורית חשובה** (פס' 7). בהליך דנא, אין כל סוגיה ציבורית או חדשנית (פס' 87) העובדה כי התובע הינו ראש לשכת עורכי הדין **אינה הופכת את ההליך דנא להליך "ציבורי"** ו"תקדימי" ... (פס' 9)."

33. מעניין לציין, שהתובעים העלו טענות דומות אפילו בבית המשפט העליון בהתנגדותם לצירוף האגודה וארגונים נוספים לדיון בהסגת גבול המקצוע. הצרופ, כך נטען, "ירחיב את יריעת המחלוקת מעבר לנדון בו ... **פעילות ספציפיות של המערערים** בכל הנוגע למימוש זכויות רפואיות" (ההתנגדות נדחתה: ע"א 4223/12 [המרכז למימוש זכויות רפואיות בע"מ נ' לשכת עורכי הדין בישראל](#) (25.6.2014)).

34. התובעים מפנים לפרבר, שסבור שיש להגביל צירוף ידידים לערכאות הגבוהות, להוציא מקרים חריגים "כאשר הידיד יכול להצביע על אינטרס ישיר ומוחשי שעלול להיפגע אילולא יציג לבית המשפט אינטרס

זה". בענייננו, האגודה מבקשת לעמוד על השלכות הרוחב, שיש לתביעות השתקה דוגמת התביעה דכאן, על האינטרס הציבורי בקיומה של עיתונות חופשית. בית משפט השלום צירף "ידיד" לדיון בעניין דומה:

"הטענה בדבר 'תביעות השתקה' היא טענה המערבת אינטרסים ציבוריים, והכרעה בה עשויה להיות בעלת השפעה כללית שחורגת מגבולות המחלוקת הפרטית שבין הצדדים. משכך, מהותה של הסוגיה כמשלבת אינטרסים ושיקולים ציבוריים רוחביים משפיעה לחיוב על קבלת הבקשה והצטרפותה של התנועה לאיכות השלטון כזו שתציג בפני בית המשפט את השלכות הרוחב הנוגעות לסוגיה זו" (ת"א (שלום, ת"א) 22755-06-14 [אורבן נדל"ן בע"מ נ' שפורר](#) (6.7.2017)).

35. פרבר אמנם מתנחם בעובדה ש"הסוגיות המרכזיות, שבהן יבקשו 'ידידים' להגיש את טיעוניהם, יידונו ממילא בערכאות גבוהות". אבל רובן של תביעות השתקה מתנהל בבית משפט השלום. למעטים יש את המשאבים הדרושים כדי לגרור את ההתדיינות עד לבית המשפט העליון.

36. יתר על כן. לפחות בשני מקרים שמצאנו, נדחתה בקשת "ידיד" להצטרף לערעור בבהמ"ש המחוזי, בין היתר בשל כך ש"שבקשת הצירוף הוגשה לראשונה בהליך הערעורי" (רע"א (י-ם) 38423-04-15 [ביקור חולים נ' לאוניד טוב](#) (6.9.2015)), ונאמר ש"אילו היתה מוגשת בבית משפט קמא, כי אז לא היתה מניעה לקבלה". (ע"א (מרכז) 58545-03-11 [ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין נ' מוניציפל בע"מ](#) (1.9.2011)).

37. **דוגמאות נוספות לצירוף "ידיד" בערכאה הדיונית** (כולל צירוף בפועל ללא החלטה פורמאלית - ר' פס' 23 לעיל): **האגודה** צורפה לדיון **בכתב אישום פלילי** על קיבוץ נדבות (ת"פ (שלום, י-ם) 32921-06-14 [מדינת ישראל נ' שורץ](#) (9.11.2017)); בדיון **בתביעה כספית** של בנק נגד עורך דין, בגין התחייבות אישית לרישום משכנתא (במסגרת ייצוג של מוכר דירה), צורפה **לשכת עורכי הדין** בהיותה גוף שמוסמך לייצג **"את האינטרס של כלל ציבור עורכי הדין"** (בש"א (שלום, חי') 5926/05 [בנק דיסקונט בע"מ נ' סייאג עו"ד](#) (12.4.2005)). **ארגון "בזכות"** צורף לתביעה **בסדר דין מהיר** על העדר נגישות לפארק שעשועים (תא"מ (שלום, ת"א) 26251-07-15 [אורי גוב נ' עיר השעשועים בע"מ](#) (8.8.2016)); **התנועה לאיכות השלטון** צורפה לדיון **בתביעה של עובד שפוטר** לאחר שהתלונן על חריגה מטוהר מידות (סע"ש (עבודה, ת"א) 13265-04-14 [מורן גנוסר נ' חברת החשמל](#) (26.8.2016)); **ויצ"ו** צורפה לדיון בעתירה שעניינה **מתן רישיון לעסק** שמפעיל שירותי "הצצה" לנשים (עת"ם (ת"א) 8707-07-15 [ערן ירושלמי נ' ועדה לתור"ב י-ם](#) (11.10.2015)); צירוף **נציבות השוויון** לדיון בתביעה בעילה של הפלייה בעבודה (סע"ש (עבודה, ת"א) 52538-07-14 [חביב נ' שטרואס גרופ בע"מ](#) (1.11.2015)); **צירוף הלשכה** וההסתדרות הרפואית לתביעה של ד"ר מאיה פורמן נגד **המכון לרפואה משפטית** (סע"ש (עבודה, ת"א) 34157-07-14 [ד"ר מאיה פורמן-חניק נ' המכון לרפואה משפטית](#) (10.9.2014)); **שדולת הנשים** צורפה לתביעה בעניין **קבלה לעבודה** (סע"ש (עבודה, ת"א) 7980-07-13 [גליה ניב נ' עיריית בני ברק](#) (31.10.2013) 9-ה (עבודה, חי') 32414-12-12 [עו"ד נדים מסרי נ' מועצה מקומית ערערה](#) (1.9.2013) (ר' גם סע"ש (עבודה, חי') 64327-05-18 [אשקר נ' מדינת ישראל](#) (13.6.2018)); **המועצה לשלום ולביטחון** צורפה לדיון **בוועדות ערר** בעניין תפיסת קרקע בשטחים (ר"ע (שלום, ת"א) 875-06 [ח'ליליה נ' משרד הבטחון](#) (24.4.2013)); **עמותת המשפט בשירות הזקנה** צורפה לתביעה **בסדר דין מהיר** לתשלום גמלה (תא"מ (שלום, חי') 8227-07-08 (19.10.2009)); **איגוד האינטרנט** צורף לדיון **בתביעה כספית** נגד ספקיות גישה לאינטרנט (ת"א (מרכז) 13758-04-14 [צ'רלטון בע"מ נ' 012 סמייל טלקום בע"מ](#) (31.12.17)).

38. כבר בבקשה (9' 14) נאמר שהאגודה אינה מבקשת להשתתף בישיבת ההוכחות, וממילא לא תכבד עליה, אלא רק להתייחס אל העובדות והטענות שיעלו הצדדים באספקלריה של תופעת תביעות ההשתקה "והכול, כמובן, כפי שבית המשפט הנכבד יראה לנכון". כפי שנאמר בעניין אחר: "כל שיכול ידיד בית המשפט לעשות לאחר צירופו הוא להשמיע את קולו בהליך בדרך שיקבע בית המשפט." (ת"א (שלום, י-ם) 16167/08 המועצה האזורית מבשרת ציון נ' הרצל כהן (5.11.2009));

י. לשון הרע

בפני בית המשפט הנכבד עומד גוף שאין ליתו בו אמון (98' 107).

40. "ועכשיו למשהו שונה לגמרי". לא על מושאי הדיון אלא על דרך ניהולו. התובעים "חושפים", שלפני 6 שנים הגישו האגודה ביחד עם התנועה לזכויות דיגיטליות ושותיים מחברותיה עתירה נגד המאגר הביומטרי. כאשר מטעם האגודה ייצג הח"מ ומטעם התנועה - עו"ד קלינגר (ר' נספח 5 לתגובת התובעים).

כדי "לחשוף" עובדה זו אפילו לא היו התובעים צריכים לפנות למאגרים (ר' התובעים, בפס' 104) – יכלו למצוא זאת באתר האגודה (כפי שעשו בעניין עו"ד ברק כהן; ר' פס' 8 לעיל).

41. אפילו היה עו"ד קלינגר מייצג בעבר את האגודה, לא ברור על מה מבססים התובעים את הטענה, שלפיה היה על האגודה לתת "גילוי נאות" כביכול, בשונה, כמובן, מפירוט הקשרים עם צד פורמאלי, שלא היו בענייננו. בניגוד לטענתם (בפס' 101-102 לתגובתם) ד"ר פרבר אינו ממליץ על פירוט קשרים עם באי כוח, וגם בדוגמאות שהוא מביא לדינים האמריקאים אין בכך צורך, אלא אם ב"כ הצד הפורמאלי היה שותף בכתיבת התזכיר. למיטב הבנתנו הרף שמציבים התובעים אינו סביר, ואנו תוהים אם אי פעם הם עצמם נהגו לפיו בעת שהגישו בקשה להצטרף כ"ידיד" או בנסיבות דומות אחרות.

42. לבטח שאין כל בסיס לטענות, כאילו הבקשה דכאן היא "גמול" לשירותים שעו"ד קלינגר העניק, לדעת התובעים, לאגודה. וכך גם באשר לדברים חמורים לא פחות, בדבר הטעייה מכוונת של בית המשפט (או אפילו הטעייה שאינה מכוונת, להבדיל מטעות, שגם אותה לא מצאנו), ועל "גוף שאין ליתן בו אמון".

43. נדרש בסיס איתן יותר מהספקולציות שהציגו התובעים כדי להעלות טענות קשות כל כך, על התנהלות חמורה, הגובלת בפלילים ולמצער חורגת מכללי האתיקה המקצועית שהתובעים אמונים עליהם. לבטח שכך, שעה שמדובר באגודה ובעורכי הדין שלה, שמטרתיהם ופעילותם אינן נסמכות על משאבים כלכליים אלא רק על המוניטין המקצועי שלהם.

44. מטעמים מובנים, התובעים אינם צריכים לחשוש מפני תביעה משפטית – גם אלמלא ה"הגנה המוחלטת" של סעיף 13(5) לחוק איסור לשון הרע, שעל משמרתה הם עומדים (בין היתר כידיד בית המשפט) – רע"א 1104/07 עו"ד חיר נ' עו"ד גיל, פ"ד סג(2) 511 (19.8.2009). אין ספק, שעורך הדין צריך להעלות כל טיעון רלבנטי כדי למלא את "החובה לייצג את עניינו של לקוחו כמיטב יכולתו", אך אוי לבעלי הדין שייצוג עניינם מצריך התנהלות כזו. ראוי שהתובעים ייפנו לוועדת האתיקה (אנו לא נטרח לעשות זאת) כדי לבדוק האם בדרך זו הם ממלאים אחר קריאתו של בית המשפט העליון לפעול "בנחישות למניעת התדרדרות תרבות הדיון בבתי המשפט" (שם, 522).

 אבנר פינצ'וק, עו"ד
 ב"כ המבקשת

12 בספטמבר 2018